

involvement of Korduba's discourse of his memoir materials, can reveal little-known pages of the biography of this prominent figure.

Key words: Myron Korduba, Ukrainian revolution, Bukovina, Dnipro Ukraine, memoir sources.

*Одержано редакцією 10.04.2018
Прийнято до публікації 02.06.2018*

УДК 94 (477) «1941/1944»

DOI: 10.31651/2076-5908-2018-2-63-78

Н. Я. Гандрабура

кандидат історичних наук,
вчитель історії Криворізької
загальноосвітньої школи №69
e-mail: gandrabura.natali@gmail.com

НАЦИСТСЬКИЙ ОКУПАЦІЙНИЙ РЕЖИМ 1941–1944 РР. НА ТЕРИТОРІЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ

У статті проаналізовано науковий доробок сучасних вітчизняних істориків з питання окупаційного режиму на території Наддніпрянської України. Розкрито основні напрями дослідження представленої теми.

***Ключові слова:** історіографія, нацистський окупаційний режим, райхскомісаріат «Україна», колабораціонізм, остарбайтери.*

Постановка проблеми. Окупація української землі нацистськими військами досліджується науковцями не одне десятиліття. На сьогодні існує значна кількість праць сучасних вітчизняних істориків, присвячених різним проблемам історії німецько-радянської війни (1941–1945 рр.) та нацистської окупації України (1941–1944 рр.), а також досліджень з проблеми використання місцевих трудових ресурсів на користь нацистської Німеччини. Але в історіописанні цього періоду все ще залишаються незаповненими деякі лакуни цієї багатогранної проблематики.

Аналіз досліджень і публікацій. У вітчизняній історичній науці наприкінці двадцятого століття розпочинається період, що характеризується переосмисленням подій воєнної історії України та відходом від заідеологізованої радянської історичної науки. Радянська історіографія, – на думку сучасного науковця О. Є. Лисенка, – була ізольованою, деформованою ідеологічним пресом. Контакт з «зовнішнім світом» відбувався не за усталеними в цивілізованому світі алгоритмами наукового діалогу, а за антитезою: все що не потрапляло в унісон з комуністичною версією Другої світової війни, таврувалося, відкидалося, звинувачувалося в тенденційності, пояснювалося антирадянськими

настроями і політикою західних держав [1, .10–11]. На сьогоднішній день існує ряд праць українських науковців, присвячених історіографічному аналізу як проблеми Другої світової війни так, зокрема, змісту та наслідків окупаційного нацистського режиму в Україні [1; 2, 32–46; [3]; [4]; [5]; [6] та інших.

Виклад основного матеріалу. У дев'яностих роках двадцятого століття вітчизняні науковці вийшли на новий рівень у висвітленні різних аспектів пов'язаних, зокрема, з окупацією української території нацистською Німеччиною та її союзниками. У працях фундаментального та узагальнюючого характеру, таких як от, «Безсмертя. Книга Пам'яті України. 1941–1945», в заключному томі досліджується питання відносно нацистського режиму та економічного пограбування України окупантами [7]. Досить вагомим внеском у вітчизняну історію війни став 4-й том «Україна у Другій світовій війні» 6-ти томної «Політичної історії України. XX століття». Так, автори спираючись на архівний матеріал та праці сучасної історіографії, зокрема, охарактеризували нацистський режим, релігійне та культурне життя українського населення в окупації та політичні наслідки воєнного протистояння двох тоталітарних систем [8].

У новітній українській історіографії проблематику характеру, технологію функціонування німецької окупаційної адміністрації та місцевої окупаційної влади в Україні в роки Другої світової війни досліджують М. В. Коваль [9], П. В. Рекотов [10], Ю. О. Ніколаєць [11], колектив дослідників О. М. Гончаренко, О. Є Лисенко та Т. С. Першина [12], в дисертаційних роботах О. М. Гончаренко [13] та М. П. Куницький [14]. Значний інтерес викликають дослідження М. В. Ковалю. Автор у праці «Україна у Другій світовій та Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.)» приділив увагу, зокрема, й питанню створення німецькою окупаційною владою на теренах райхскомісаріату «Україна» допоміжних органів місцевої влади, характеризуючи їх, як «недоладну інституцію». За словами науковця, окупанти, «не допускаючи найменшої політичної самостійності українського населення», намагалися «виявити ті сили, на які вони могли б опертися, все ж ризикнули погратися в лібералізм із колабораціоністами» [9, 128–129].

У публікації «Система управління окупованими територіями України» О. М. Гончаренко, О. Є. Лисенко та Т. С. Першина характеризують статус місцевих органів управління, звертають увагу на пов'язані з цим проблеми в сучасних наукових історичних працях та дискутують з приводу термінології питання. Наголошуючи, що місцеві органи управління інколи помилково називають «органами місцевого самоврядування». Насправді ж, – зазначають автори і з цим не можна не погодитися, – вони не були самоврядними одиницями відповідних громад, оскільки їх керівництво призначалося німецькою адміністрацією (чи

військовим командуванням) та було повністю підконтрольне окупантам і виконувало їхні вказівки [12, 343].

Окремі питання, пов'язані, зокрема, з налагодженням діяльності на території райхскомісаріату «Україна» німецьких та місцевих органів управління, окреслення організаційної структури німецьких окупаційних владних органів та нормативно правової бази, на основі яких і проводилось управління окупованими територіями досліджує в дисертаційній праці О. М. Гончаренко «Організаційно-правове забезпечення функціонування окупаційної адміністрації райхскомісаріату «Україна» (1941–1944 рр.)». Науковець прийшов до висновку, що місцеві управи райхскомісаріату «Україна» не мали типової організаційної структури, вона залежала від особистого бачення німецьких управлінців й особливостей розвитку та потреб певного регіону [13, 40]. М. П. Куницький у четвертому розділі монографії «Соціально-правовий статус місцевого населення райхскомісаріату «Україна» (1941–1944 рр.)» розглядає питання стосовно соціально-професійного статусу працівників органів місцевого управління, досліджує зміст заходів, які окупанти використовували з метою покарання місцевих управлінців у випадку проявів несанкціонованої автономності чи нелояльності щодо німецької влади [14, 218].

Зусиллями сучасних істориків розкривається проблема ставлення місцевого населення до окупантів та чинники, які призвели до співпраці цивільного населення з окупаційною владою, тобто, існування таких явищ як добровільний та вимушений колабораціонізм. Аналіз праць сучасних українських дослідників М. А. Слободянюка [15], В. В. Стецкевича [16], О. В. Потильчака [17] та В. О. Шайкан [18] показує, що вони, працюючи в руслі цієї тематики, спробували з'ясувати настрої селян на різних етапах німецької окупації, дослідити причини, зміст та наслідки співпраці населення райхскомісаріату «Україна» (до складу якого входила й генеральна округа «Дніпропетровськ») з окупантами.

Науковець М. А. Слободянюк в статті «Селяни України під нацистським окупаційним режимом, 1941–1944 рр. (на матеріалах південних областей)» досліджує становище, в якому опинилися селяни Південної України в період німецької окупації. Автором було проаналізовано неоднозначність сприйняття «нового порядку» в початковий період окупації різними соціальними прошарками і групами та трансформацію з часом їх поглядів під тиском ряду чинників, зокрема, й повного ігнорування окупантами інтересів селянства та втілення політики їх фактичного знищення [15, 44–57.].

У четвертому розділі праці «Історична пам'ять Дніпропетровщини: колективна монографія» В. В. Стецкевич досліджує роки воєнного лихоліття на Дніпропетровщині. Зокрема, автор докладно характеризує психологічний стан усього місцевого населення в початковий період війни, в тому числі й селян, аналізує зміст і наслідки евакуації частини населення,

так званий «золотий фонд», в тиліві райони та подальший її вплив на розшарування настроїв населення [16, 143].

Вчений О. В. Потильчак у статті «Україна в Другій світовій війні: «проблема вибору» на тлі цивілізаційно-світоглядного протистояння (окремі спостереження на мікрорівні соціальної історії)» проаналізував пріоритети, зовнішні чинники й обставини, котрі, зумовлювали ситуацію вибору для людини як індивідуальну стратегію виживання. Автор досить детально характеризує, зокрема, таке явище періоду окупації України як господарський колабораціонізм вимушеного характеру [17, 98].

На сьогоднішній день вітчизняна історіографія поповнилася рядом різнопланових наукових досліджень, які дають змогу на більш глибокому науковому рівні відтворити події, пов'язані зі становищем українських селян в окупаційну добу. Історики О. В. Потильчак [19], І. М. Романюк [20], О. Г. Перехрест [21], Ю. О. Ніколаєць [22], В. І. Кучер та П. М. Чернега [23], Н. М. Глушенок [24], І. М. Спудка [25], В. І. Кучер та О. В. Потильчак [26] подають загальну характеристику виживання селян райхскомісаріату «Україна» за «нового порядку», досліджують експлуатацію трудових ресурсів українського села окупантами, розкривають зміст та наслідки «аграрної реформи», аналізують економічне та соціальне становище місцевого населення, висвітлюють основні засади та заходи окупантів з використання сільгосппродукції, фінансів тощо.

У вітчизняній історичній науці О. В. Потильчак в дисертаційному дослідженні «Експлуатація трудових ресурсів України гітлерівською Німеччиною у роки окупації» одним із перших спробував комплексно дослідити визначальні проблеми пов'язані з діяльністю німецького окупаційного режиму в Україні. Автор проаналізував принципи, форми і методи управління окупаційної влади в сфері трудового використання людського потенціалу й кваліфікованих спеціалістів в інтересах задоволення військово-економічних потреб нацистської Німеччини [19, 7–16].

Зокрема, І. М. Спудка в третьому розділі дисертаційного дослідження «Німецька окупаційна політика у соціокультурній сфері в райхскомісаріаті «Україна» (1941–1944 рр.)» висвітлює соціальну політику окупантів, зокрема, і на теренах генеральної округи «Дніпропетровськ», її характер і спрямованість, досліджує становище всього трудового люду, його продовольче забезпечення. Дослідниця констатує, що «лише робота на «третій рейх» забезпечувала людям мінімальний рівень соціального захисту» [25, 183–184].

В монографії «Українське село в 1941–1945 рр.: економічне та соціальне становище» О. Г. Перехрест здійснив комплексну постановку, аналіз, критичне осмислення та концептуальне узагальнення проблем економічного та соціального становища українського сільського населення в роки радянсько-німецької війни. Він найбільш системно й комплексно

охопив і висвітлив цю тему, зазначивши, що цей предметний сегмент (українське село в роки радянсько-німецької війни), безперечно, належить до найважливіших проблем вітчизняної історії, що потребують подальшого поглибленого опрацювання. Як зазначає науковець, це зумовлено тим, що економічному і людському потенціалу українського села судилося стати одним із ключових чинників, що визначили перебіг та наслідки військового протиборства [2, 6].

У четвертому розділі праці О. Г. Перехрест, охоплюючи чотири зони окупації території України, досліджує німецький і румунський окупаційний режими, аналізує «аграрну політику» окупантів та методи її реалізації. Зокрема, він доходить висновку, що при певних особливостях в організації управління та формах експлуатації аграрного сектору, в кожному з окупованих українських регіонів, що зумовлено специфічними суспільними та економічними відносинами, притаманними цим територіям у довоєнні десятиліття, виразно відслідковується спільна економічна мета окупантів – максимальне використання продовольчих та сировинних ресурсів для потреб власної армії та країни [2, 156.].

Питання, пов'язані з характерними рисами й особливостями окупаційного порядку, використання нацистами трудового потенціалу селян в Україні у роки Другої світової війни досліджуються вітчизняними науковцями й на регіональному рівні. Проблеми висвітлюються зусиллями таких дослідників як О. О. Захарченко [27], М. М. Шитюка та А. А. Погорєлова [28], Т. Ю. Нагайка [29] та ін. Відтворюючи становище населення на окупованих територіях України, дослідники, зокрема, з'ясовують сутність німецького окупаційного управління в південному та центральному регіонах, відстежують фактори виживання населення в лещатах окупації, висвітлюють соціальні аспекти аграрної політики окупантів в українському селі тощо.

Деякі питання, дотичні до теми дослідження, розглядає вітчизняний науковець В. В. Стецкевич у статті «Людність Наддніпрянщини в добу окупації: деякі аспекти буття і виживання». Автор, на основі архівних документів, дослідив, зокрема, прояви адаптації та колаборації на теренах Наддніпрянщини. Він наголосив, що не менше 80 відсотків населення Наддніпрянщини, у тому числі й сільського соціуму, зазнали усіх жахів окупації» [30, 135].

У колективній монографії «Запорізький рахунок Великій війні. 1939–1945» дослідники Ф. Г. Турченко, В. М. Мороко, О. Ф. Штейнле, В. С. Орлянський та ін. завдяки тривалому опрацюванню широкої бази недосліджуваних раніше архівних матеріалів, мемуарів, споминів, опитувань очевидців, вперше у вітчизняній історіографії комплексно подають історію Запорізької області в роки Другої світової війни. Відходячи від суто заідеологізованих та героїзованих канонів, автори приділяють увагу не тільки військовим діям, а й трагічній долі пересічної

людини у складних обставинах лихоліття війни. Дослідники всебічно відтворили картину повсякденного життя людної в окупації, надали ґрунтовний аналіз нацистського «нового порядку» та відношення до нього різних категорій місцевого населення. Так, зокрема, аналізуючи діяльність місцевих органів управління (районних та сільських управ), науковці констатують, що створення цієї управлінської ланки, із залученням місцевого населення, мала кінцевою метою налагодження ефективної, з точки зору окупаційної влади, системи експлуатації захоплених територій Запоріжжя [31, 156].

Вагомим надбанням сучасної вітчизняної історіографії є праці, присвячені розкриттю особливостей вивезення населення України до Райху, політико-правовому статусу та використанню робочої сили зі Сходу у сфері економіки Німеччини. Значний внесок у розробку питання комплексно й регіональному рівнях провели М. В. Коваль [32], О. Є. Лисенко [33], Л. Легасова, М. Шевченко [34], М. Ковальський, В. Ченцов [35], В. Г. Ткаченко [36], Г. М. Голиш [37], Т. В. Пастушенко [38], Г. Г. Грінченко [39]. Дослідники на основі архівних документів, усно-історичних свідчень та епістолярної спадщини зуміли показати умови життя та праці робітників з різних регіонів України в Німеччині, розкрили психофізичний стан «остарбайтерів» тощо.

Цій проблематиці одну із своїх статей «Проблема «остарбайтерів» як предмет соціальної історії» присвятив О. Є. Лисенко. У своїй роботі він наголошує на виокремленні «остарбайтерів» в окрему соціальну групу за своїм походженням, характером життєдіяльності, ієрархією і субординацією, способами виживання, сприйняття тогочасних подій та іншими критеріями. Науковець переконливо доводить, що за всіма показниками вони були самостійним тимчасовим соціумом [33, 9].

Дисертаційна робота Г. Г. Грінченко «Українські остарбайтери в системі примусової праці Третього рейху: проблеми історичної пам'яті» є прикладом комплексного дослідження процесів формування, поширення та сприйняття різних версій пам'яті про примусових робітників Третього райху та побудована на прикладах повоєнного західнонімецького, радянського та сучасного українського суспільств [39]. Вивчаючи феномен історичної пам'яті, науковець виокремила в межах кожної з проаналізованих версій колективної історичної пам'яті про примусову працю в роки Другої світової війни певні етапи її відтворення. У праці охарактеризовано зміни усвідомлення й закріплення місця і статусу примусових робітників в офіційному пантеоні учасників війни. У одному з підрозділів дисертації дослідниця висвітлює особливості джерел усної історії та місце, яке вони посідають в дослідженні історичної пам'яті пов'язаної з примусовою працею в Німеччині за часів Другої світової війни.

Вітчизняні історики М. Ковальський та В. Ченцов у статті «Полиновий присмак чужини: документи про долю мешканців Дніпропетровщини, депортованих гітлерівцями на примусові роботи в Німеччину» одними з перших в середині 90-х рр. ХХ ст., спробували дослідити процеси, пов'язані зі становищем місцевого населення Дніпропетровщини на території, окупованій нацистською Німеччиною, депортацією людей за кордон тощо. Автори, зокрема, виділили три категорії робітників з Наддніпрянщини, які працювали у Райху: батраки у бауерів, робітники заводів та обслуга трудових таборів [35].

Сучасні вітчизняні дослідники опановують і осмислюють на новому рівні статус українських «остарбайтерів». Широка зацікавленість цією проблематикою в українській історичній науці підкріплена, перш за все, методологічним плюралізмом, який «подарував» вченим свободу думки, наукової діяльності й відкрив можливості використовувати у роботі нові підходи та методи. Ці радикальні зміни допомагають вченим оцінити дискримінаційну політику нацистів у сферах трудового та соціального законодавств стосовно примусових робітників вивезених з України до Німеччини.

Висновки. Отже, особливе місце в сучасній вітчизняній науці займають наукові праці, присвячені проблемі діяльності нацистського окупаційного режиму на українській землі. Вони почали з'являтися на початку 90-х рр. ХХ ст. і стали першою спробою комплексного й панорамного дослідження становища сільського населення в роки нацистської окупації території України.

Переосмислення та подальше дослідження проблем пов'язаних з визначенням місця, ролі та статусу місцевих селян в окупованій Україні (1941–1944 рр.) напрацьовується вітчизняними істориками вже більш як двадцять п'ять років. За цей час побачили світ праці вчених О. Є. Лисенка, В. І. Кучера, О. В. Потильчака, О. Г. Перехреста, В. В. Стецкевича, М. М. Шитюка, Валерія Олександровича Шайкан, Валентини Олексіївни Шайкан, Г. М. Голиша, А. А. Погорелова, М. А. Слободянюка, О. М. Гончаренка, Н. М. Глушенка та інших дослідників, які представляють важливе значення для заявленої в дисертації теми. Ці праці висвітлюють функціонування нацистської управлінської системи на окупованій території України й організаційно-правове забезпечення німецької окупаційної та місцевої адміністрації. Досліджують настрої населення на різних етапах окупаційного періоду, здійснюють класифікацію різних проявів колабораціонізму, аналізують економічне і соціальне становище місцевого населення за «нового порядку», принципи, форми і методи залучення різних категорій селян до «обов'язку праці» тощо.

Список використаної літератури:

1. Лисенко О. Є. Історіописання Другої світової війни як самостійна субдисципліна / О. Є. Лисенко // Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси / ред. кол.: В. А. Смолій, Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець, В. М. Литвин, О. Є. Лисенко, О. С. Онищенко, О. П. Реєнт, П. Т. Тронько; Рецензенти: О. С. Рубльов, В. Ф. Шевченко. НАН України. Інститут історії України. – К.: НВП "Видавництво «Наукова думка, НАН України», 2011. – Кн. 1. – С. 9–42.
2. Перехрест О. Г. Українське село в 1941–1945 рр.: економічне та соціальне становище: монографія / НАН України. Інститут історії України / О. Г. Перехрест. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. – С. 32 – 46.
3. Спудка І. М. Нацистська окупаційна політика у соціокультурній сфері на території рейхскомісаріату «Україна» у вітчизняній історіографії / І. М. Спудка // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2008. – № 22. – С. 31–44.
4. Лобода М. К. Працевикористання цивільного населення на окупованій території України (1941–1944 рр.): історіографія питання / М. К. Лобода // Сторінки воєнної історії України: зб. наук. статей / ред. О.Є.Лисенко; НАН України; Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2011. – Вип. 14. – С.31–44.
5. Іржавська А. П. Проблема нацистського фізичного терору проти східних слов'ян у роки Другої світової війни в сучасній вітчизняній історіографії / А. П. Іржавська // Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки». – Черкаси, 2012 – № 23. – С.81–86.
6. Тішин О. В. Новітня українська історіографія нацистського окупаційного режиму на території південно-східних областей України / О. В. Тішин // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2014. – № 40. – С. 221–228.
7. Політична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редкол. І. Ф. Курас (голова) та ін. Київ: Генеза, 2002–2003. Т.4: Україна у Другій світовій війні, 1939–1945. Керівник тому В. І. Кучер. К., 2003. – 584 с.
8. Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 336 с.
9. Рекотов П. В. Німецько-фашистський окупаційний режим в Україні 1941–1944 рр. (Історико-правовий аспект): автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / П. В. Рекотов; Ун-т внутр. справ. Харків, 1997. – 19 с.
10. Ніколаєць Ю. О. Політичні настрої населення України на початку радянсько-німецької війни (червень 1941 – липень 1942 рр. / Ю. О. Ніколаєць // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ, 2010. – №1. – С.131–146.
11. Гончаренко О. М. Система управління окупованими територіями України / О. М. Гончаренко, О. Є. Лисенко, Т. С. Першина // Україна у Другій світовій війні: погляд з XXI століття: Історичні нариси / НАН України. Інститут історії України. К.: НВП «Видавництво «Наукова думка», НАН України», 2010. – Кн.1. – 735 с.
12. Гончаренко О. М. Правова природа органів місцевого управління цивільної адміністрації рейхскомісаріату «Україна» / О. М. Гончаренко // Сторінки воєнної історії України: Збірник наук. статей. К.: Ін-т історії України НАН України, 2009. – Вип.12. – С.151–160
13. Куницький М. П. Соціально-правовий статус місцевого населення райхскомісаріату «Україна» (1941–1944 рр.): монографія / М. П. Куницький. – К.: ПП «НВЦ “Профі”», 2014. –564 с.

14. Слободянюк М. А. Селяни України під нацистським окупаційним режимом, 1941–1944 (на матеріалах південних областей) / М. А. Слободянюк // Київська старовина. 2000. – №2. – С. 44–57.

15. Стецкевич В. В. Дніпропетровщина в роки воєнного лихоліття (1941–1944 рр.) / В. В. Стецкевич / Історична пам'ять Дніпропетровщини: колективна монографія. Дніпропетровськ: Дніпропетровська обласна редакція по підготовці й виданню тематич. серій кн.. «Реабілітовані історією»: Вид. «Моноліт», 2002. – С. 123–234.

16. Потильчак О. В. Економічний колабораціонізм в Україні в роки нацистської окупації (1941–1944): причини і прояви. К., 1997. 29 с.; Потильчак О. В. Україна в Другій світовій війні: «проблема вибору» на тлі цивілізаційно-світоглядного протистояння (окремі спостереження на мікрорівні соціальної історії) / О. В. Потильчак // Київські історичні студії, 2016. – №1. – С.97–101.

17. Шайкан В. О. Колабораціонізм в Україні в роки Другої світової війни: характерні риси та особливості / В. О. Шайкан // Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. статей / Відп. ред. О.Є.Лисенко. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2005. – Вип. 10. – Ч. 2. – С. 351 – 364; Шайкан В. О. Колабораціонізм в аграрній сфері на території Рейхскомісаріату «Україна» та військової зони // Український селянин: зб. наук. праць Черкас. нац. Ун-ту ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – Вип. 9. – С. 248–258; Шайкан В. О. Колабораціонізм на території рейхскомісаріату «Україна» і військової зони в роки Другої світової війни. Монографія; Інститут історії України. – Кривий Ріг: Мінерал, АГН України, 2005. – 466 с.

18. Потильчак О. В. Експлуатація трудових ресурсів України гітлерівською Німеччиною у роки окупації : автореф. дис... канд. іст. наук / О. В. Потильчак; НАН України, Ін-т історії України. К., 1999. – 20 с.

19. Романюк І.М. Українське село в роки німецької окупації / І. М. Романюк // Сторінки воєнної історії України. Зб. наук. праць. К., 2002. – Вип. 6. – С. 201–203.

20. Перехрест О. Г. Система оподаткування та обов'язкових поставок сільськогосподарської продукції як форми економічного пограбування селянства України за нацистської окупації (1941–1944 рр.) / О. Г. Перехрест // Український селянин: Збірник наукових праць. Черкаси, 2003. – Вип. 7.– С. 154–158; Перехрест О. Г. Наслідки нацистської окупації українського села в роки радянсько-німецької війни 1941–1945рр. // Історичні і політологічні дослідження: науковий журнал. Донецьк, 2005. – №1 (23). – С. 251–262; Перехрест О. Г. Аграрний аспект колонізаційної політики нацистських окупантів // Соборність України: історична спадщина і виклики часу. Збірник наукових статей. Переяслав-Хмельницький, 2005. –Вип.3.–С. 161–168; Перехрест О. Г. Заготівельна діяльність ЦТТ «Ост» в українському селі періоду нацистської окупації (1941–1944 рр.) // Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки, 2004.–Вип.64.– С. 124–131; Перехрест О. Г. Організація нацистськими окупантами виробництва сільськогосподарської продукції на території України в 1941–1942 рр. плани та результати // Безсмертя подвигу: матеріали міжнародної науково – практичної конференції, присвяченої 60-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні (1941–1945 рр.), Київ, 22 квітня 2005 р. К., 2006.– С. 55–74; Перехрест О. Г. Використання нацистськими окупантами сільськогосподарського потенціалу України для забезпечення потреб вермахту та рейху в період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. // Велич подвигу народного: збірник наук. ст. міжнародної конференції, присвяченої 60-річчю перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні, 2006. – С.145–154; Перехрест О. Г. Заходи нацистських окупантів по вивезенню сільського населення на роботу до Німеччини та протидія їм // Сторінки воєнної історії України: збірник наук. ст. К., 2006. –Вип.10, ч.1. – С. 441–451; Перехрест О. Г. Організація

нацистськими окупантами сільськогосподарського виробництва на території України в 1941 – на початку 1942 рр. // Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки. Черкаси, 2004. – Вип. 61. – С. 150–157; Перехрест О. Г. Життя українського селянства в роки нацистської окупації 1941–1944 рр. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія. Збірник наукових праць. Вінниця, 2005. – Вип.9. – С. 163–171; Перехрест О. Г. Сільськогосподарський потенціал України в геостратегічних і воєнних планах нацистської Німеччини // Сторінки воєнної історії України: збірник наук. статей / Відп. ред. О.Є.Лисенко. НАН України. Інститут історії України. – К., 2010. – Вип. 13. – С.170-174; Перехрест О. Г. Сільське господарство України в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.). Наукове видання. Серія «Україна. Друга світова війна. 1939 – 1945» / НАН України. Ін-т історії України. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. – 150 с.; Перехрест О. Г. Українське село в 1941–1945 рр.: економічне та соціальне становище: монографія / НАН України. Інститут історії України. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. – 668 с.; Перехрест О. Г. Сільське господарство України в період нацистської окупації // Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI ст.: істор. нариси: у 2 кн. / НАН України, Ін-т історії України. – К., 2011. – Кн. 1. – С. 475–512.

21. Ніколаєць Ю. О. Земельна реформа в умовах окупаційного режиму 1941–1944 рр. / Ю. О. Ніколаєць // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: збірник ст., 2004. – Вип. 26. – С.216–228.

22. Кучер В. І. Україна у Другій світовій війні (1941–1945 рр.) / В. І. Кучер, П. М. Чернега. –К.: Генеза, 2004. – 272с.

23. Глушенок Н.М. Податкова політика німецької влади на окупованій території Півдня України у 1941–1943 рр./ Н. М. Глушенок // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Історичні науки. Миколаїв, 2004. – Т. 32. – Вип. 19. – С. 23–34; Глушенок Н.М. Аграрна політика Німеччини в рейхскомісаріаті «Україна» 1941–1944 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. К., 2005; Глушенок Н.М. Умови праці та життя селян рейхскомісаріату «Україна» // Соціальна історія: Наук. Збірник. К.: Логос, 2007. – Вип. I. – С. 47–52.

24. Спудка І. М. Німецька окупаційна політика у соціокультурній сфері в рейхскомісаріаті «Україна» (1941–1944 рр.: автор. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. К., 2007. – 19 с.; Спудка І. М. Освітня політика німецько-фашистських загарбників на окупованій території України // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. Запоріжжя: Просвіта, 2002. Вип. XIV. С. 117–182.

25. Кучер В. І. Україна 1941–1944: трагедія народу за фасадом священної війни: монографія / В. І. Кучер, О. В. Потильчак. – К.: Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2011. – 368с.

26. Захарченко О. О. Окупаційний «Новий Аграрний порядок» на Півдні України / О. О. Захарченко // Інтелігенція і влада, 2005. – Вип.5. – С.165–175.

27. Шитюк М. М. Південь України: червень1941–листопад 1942 рр. / М. М. Шитюк, А. А. Погорелов. – Миколаїв: Вид-во І. Гудим, 2009. – 360 с.

28. Нагайко Т. Ю. Економічна політика фашистської Німеччини та її вплив на матеріальне становище селянства України / Т. Ю. Нагайко // Національні рухи опору в східній і центральній Європі кінця 1930-х – середини 1950-х років: Матер. міжнародної Науково-теоретичної конференції. К., 2005; Нагайко Т. Ю. Повсякденне життя сільського населення у 1941–1945 рр. (на матеріалах центральних областей України): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01; Переяслав-Хмельницький, 2009. – 20 с.

29. Стецкевич В. В. Людність Наддніпрянщини в добу окупації: деякі аспекти буття і виживання / В. В. Стецкевич // Сторінки воєнної історії України: Збірник наук. статей. – К., 2010. – Вип.13. – С.126–136; Стецкевич В. В. Поступ до соборної

української історіографії: ознаки, кроки до взаємозбагачення та співробітництва // *Матеріали міжнародної науково-технічної конференції [«Сталий розвиток промисловості та суспільства»] (22 – 25 травня 2013 р.)*. Серія 15. Історія та історичні дослідження]. – Кривий Ріг, 2013. – С.204–207.

30. Запорізький рахунок Великій війні. 1939–1945 / Ф. Г. Турченко, В. М. Мороко, О. Ф. Штейнле, В. С. Орлянський та ін: Ф. Г. Турченко (наук. ред.). – Запоріжжя: Просвіта, 2013. – 416 с.

31. Коваль М. В. «Остарбайтери» України – раби Гітлера, ізгої Сталіна / М. В. Коваль // *Політика і час*, 1998. – № 10. – С. 68–75.

32. Лисенко О. Є. Проблема «остарбайтерів» як предмет «соціальної історії» // «То була неволя». Спогади та листи остарбайтерів. НАН Інститут історії України. Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. – К., 2006. – С.7–13.

33. Легасова Л. Колекція документів меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років» з проблеми дослідження історії українських остарбайтерів / Л. Легасова, М. Шевченко // «То була неволя». Спогади та листи остарбайтерів. НАН Інститут історії України. Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. – К., 2006.

34. Ковальський М. Полиневий присмак чужини: документи про долю мешканців Дніпропетровщини, депортованих гітлерівцями на примусові роботи в Німеччину / М. Ковальський, В. Ченцов // *З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ*. – 1995. – № 1/2. – С. 60–68.

35. Ткаченко В. Г. Становище остарбайтерів в Німеччині (За матеріалами Державного архіву Запорізької області) / В. Г. Ткаченко // *Спадщина: До 75-річчя Державного архіву Дніпропетровської області: Зб. статей*. Дніпропетровськ: Арт-Прес, 1999. – С.176–188.

36. Голиш Г. М. Примусове вивезення юних українців до Німеччини як складова нацистської політики антиукраїнського етноциду / Г. М. Голиш // *Вісник Черкаського університету. Серія Історичні науки*. Черкаси, 2011. – Вип. 202. – Ч. 2. – С.50–55.

37. Пастушенко Т. В. Спогади «остарбайтерів» - інший погляд на війну / Т. В. Пастушенко // «То була неволя». Спогади та листи остарбайтерів. НАН Інститут історії України. Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. – К., 2006. – С. 63–81; Пастушенко Т. В. Листи як джерело вивчення проблеми українських «остарбайтерів» періоду Другої світової війни // *Сторінки воєнної історії України. Зб. наук. статей / НАН України / К., 2007. – Вип. 11. – С. 70–77; Пастушенко Т. В. Будні нацистської окупації України у спогадах колишніх остарбайтерів // Сторінки воєнної історії України. Зб. наук. статей. –К., 2008 - Вип. 11; Пастушенко Т. В. Ідеологія нацизму та правовий статус «остарбайтерів» у системі примусової праці нацистської Німеччини // *Друга світова війна і доля народів України*. К., 2007. – С. 35–45; Пастушенко Т. В. Будні українських остарбайтерів: боротьба за виживання (на матеріалах спогадів колишніх робітників) // *Український історичний журнал*. К.: «Дієз-продукт», 2005. – № 6. – С.176; Пастушенко Т. В. Використання праці українських примусових робітників у третьому рейху // *Архіви окупації 1941–1944 / Держ. ком. архів України*. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – С.854–859; Пастушенко Т. В. Остарбайтери з України: вербування, примусова праця, репатріація: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01; інст. історії України, національна академія наук України, 2007; Пастушенко Т. В. Остарбайтери з Київщини: вербування, примусова праця, репатріація (1942–1953): Монографія; Інститут історії України НАН України. – К., 2009. – 283 с.*

38. Грінченко Г. Г. Українські оstarбайтери в системі примусової праці Третього Райху: проблеми історичної пам'яті: автор. дис. ... доктора істор. наук: 07.00.06 / Г. Г. Грінченко; НАН України, Ін-т історії України. К., 2011. – 40 с.

References:

1. Lysenko, O.Ye. (2011). 'Historical description of the World War II as an independent subdiscipline', *Ukraine in the World War II: a View from the XXI Century*, vol. 1, pp. 9–42. (in Ukr.).
2. Perekhrest, O.H. (2011). *Ukrainian village in 1941–1945: economic and social conditions*, Monograph, Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi. (in Ukr.).
3. Spudka, I. M. (2008). 'The Nazi occupational policy in sociocultural field at the territory of Ukraine Reich Commission in national historiography', *Research Papers of the Historical Department of Zaporizhia National University*, № 22, pp. 31–44. (in Ukr.).
4. Loboda, M. (2009). 'Labour use of the civilians at the occupied Ukrainian area (1941–1944): historiography of the issue', *Pages of the War History of Ukraine*, № 12, pp. 31–44. (in Ukr.).
5. Irzhavska, A.P. (2012). 'The problem of Nazi physical terror against eastern Slavic people in the World War II in the modern national historiography', *Journal of Cherkasy University. Historical Sciences*, № 23, pp. 81–86. (in Ukr.).
6. Tishyn, O.V. (2014). 'Modern Ukrainian Historiography of the Nazi occupational regime at south-eastern regions of Ukraine', *Research Papers of the Historical Department of Zaporizhia National University*, № 40, pp. 221–228. (in Ukr.).
7. Herasymov, I.O., Mukovskyi, I.T., Panchenko, P.P., Vyshnevskyi, R.H. (2000). *Eternity. Ukraine's memory book. 1941 – 1945*, Search and publication agency Ukraine's memory book, Kyiv. (in Ukr.).
8. Kuras, I.F., Kucher, V.I. (2003). *Political History of Ukraine. XX century*, vol. 4 *Ukraine in the World War II, 1939–1945*, Henesa, Kyiv. (in Ukr.).
9. Koval, M.V. (1999). *Ukraine in the World War II and Great Patriotic War (1939–1945)*, Alternatives, Kyiv. (in Ukr.).
10. Rekotov, P.V. (1997). 'German Nazi occupational regime in Ukraine 1941–1944 (historical and law aspect)', *PhD abstract, Kharkiv University of Internal Affairs*. (in Ukr.).
11. Nikolayets, Yu.O. (2010). 'Political mood of Ukrainian population at the beginning of the Soviet-German War (June 1941 – July 1942)', *The Archives of VUChK-GPU-NKVD-KGB*, № 1, pp. 131–146. (in Ukr.).
12. Honcharenko, O. M., Lysenko, O.Ye., Pershyna, T.S. (2010). 'Administration system of the occupied Ukraine's areas', *Ukraine in the World War II: a View from the XXI Century*, vol 1. (in Ukr.).
13. Honcharenko, O. M. (2009). 'Law background of local authorities of Ukraine Reich Commission civil administration', *Pages of the War History of Ukraine*, № 12, pp. 151–160. (in Ukr.).
14. Kunytskyi, M.P. (2014). *Social and law status of local people at Ukraine Reich Commission (1941–1944)*, Monograph, Kyiv. (in Ukr.).
15. Slobodyanuk, M. A. (2000). 'Villagers of Ukraine under the Nazi occupational regime, 1941–1944 (based on the eastern regions data)', *Kyiv Ancientry*, №2, pp. 44–57. (in Ukr.).
16. Stetskevych, V.V. (2002). 'Dnipropetrovsk region in the years of war sorrow (1941–1944 pp.)', *Historic Memory of Dnipropetrovsk Region: Group Monograph*, pp. 123–234. (in Ukr.).

17. Potylchak, O.V. (1997). 'Economic collaborationism in Ukraine in the years of Nazi occupation (1941–1944): reasons and manifestations', *Kyiv Historical Studies*. (in Ukr.).
18. Potylchak, O.V. (2016). 'Ukraine in the World War II: "a matter of choice" during civilization and ideology struggle (individual observations at social history microlevel)', *Kyiv Historical Studies*, №1, pp. 97–101. (in Ukr.).
19. Shaikan, V.O. (2005). 'Collaborationism in Ukraine in the years of the World War II: specific features and peculiarities', *Pages of the War History of Ukraine*, № 10, pp. 351–364; Shaikan, V.O. (2005). 'Collaborationism in agrarian field at the territory of Ukraine Reich Commission and military zone', *Ukrainian Villager*, № 9, pp. 248–258; Shaikan, V.O. (2005). *Collaborationism at the territory of Ukraine Reich Commission and military zone*, Mineral, Kryvyi Rih. (in Ukr.).
20. Potylchak, O.V. (1999). 'Exploitation of Ukraine's human resources by Hitler's Germany in the years of occupation', *PhD abstract*, NAS of Ukraine, Institute of Ukrainian History, Kyiv. (in Ukr.).
21. Romanyuk, I.M. (2002). 'Ukrainian village in the years of German occupation', *Pages of the War History of Ukraine*, № 6, pp. 201–203. (in Ukr.).
22. Perekhrest, O.H. (2003). 'Tax system and obligatory supply of agricultural products as a form of economic robbery of Ukrainian villagers during Nazi occupation (1941–1944)', *Ukrainian Villager*, № 7, pp. 154–158; Perekhrest, O.H. (2005). 'The results of the Nazi occupation for Ukrainian village during the Soviet-German War 1941–1945', *History and Politology Research*, vol. 1, № 23, pp. 251–262; Perekhrest, O.H. (2005). 'Agrarian aspect of colonization policy of Nazi occupation', *Ukraine's Unity: Historical Legacy and Time Challenge*, № 3, pp.161–168; Perekhrest, O.H. (2004). 'Stockpiling of Ost CTT in Ukrainian village during Nazi occupation (1941–1944)', *Journal of Cherkasy University. Historical Sciences*, № 64, pp. 124–131; Perekhrest, O.H. (2005). 'Arrangement of agricultural production by the Nazi in Ukraine in 1941–1942: plans and results', *Eternity of Heroic Deed, Book of Proceedings*, pp. 55–74; Perekhrest, O.H. (2005). 'Use of agricultural potential of Ukraine by the Nazi occupants for satisfying Wehrmacht and Reich's needs during the Great Patriotic War (1941–1945)', *The Greatness of Nation's Deed, Book of Proceedings*, pp. 145–154; Perekhrest, O.H. (2006). 'The Nazi occupants actions regarding villagers transportation for work to Germany and counteraction', *Pages of the War History of Ukraine*, vol 1, № 10, pp. 441–451; Perekhrest, O.H. (2004). 'Organisation of agricultural production by the Nazi occupants in Ukraine in 1941 – early 1942', *Journal of Cherkasy University. Historical Sciences*, № 61, pp. 150–157; Perekhrest, O.H. (2005). 'Life of Ukrainian villagers during Nazi occupation 1941-1944', *Scientific Notes of Vinnytsia State Pedagogic University named after M. Kotsyubynskyi*, № 9, pp. 163–171; Perekhrest, O.H. (2010). 'Agricultural potential of Ukraine in geostrategic and war plans of Nazi Germany', *Pages of the War History of Ukraine*, № 13, pp. 170-174; Perekhrest, O.H. (2011). 'Agriculture of Ukraine during the Great Patriotic War (1939–1945)', *Ukraine. The World War II*; Perekhrest, O.H. (2011). *Ukrainian village in 1941–1945: economic and social conditions*, Monograph, Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi; Perekhrest, O.H. (2011). 'Agriculture of Ukraine during Nazi occupation', *Ukraine in the World War II: a View from the XXI Century*, vol. 1, pp. 475–512. (in Ukr.).
23. Nikolayets, Yu.O. (2004). 'Land reform under the occupation regime 1941–1944', *History of Ukraine. Unknown Names, Events, Facts*, № 26, pp. 216–228. (in Ukr.).
24. Kucher, V.I., Cherneha, P.M. (2004). *Ukraine in the World War II (1941–1945)*, Henesa, Kyiv. (in Ukr.).
25. Hlushenok, N.M. (2004). 'Tax policy of German authorities at the occupied area of Eastern Ukraine in 1941–1943', *Historical Sciences*, vol. 32, № 19, pp. 23–34; Hlushenok, N.M. (2005). 'Agrarian policy of Germany in Ukraine Reich Commission', *PhD*

abstract; Hlushenok, N.M. (2005). 'Labour and living conditions of villagers in Ukraine Reich Commission', *Social History*, № 1, pp. 47–52. (in Ukr.).

25. Spudka, I.M. (2007). 'German occupation authority in sociocultural field in Ukraine Reich Commission (1941–1944)', *PhD abstract*; Spudka, I.M. 2002, 'Educational policy of German Nazi occupants at the occupied area of Ukraine', *Research Papers of Historical Department of Zaporizhia State University*, № 14, pp. 117–182; (in Ukr.).

26. Kucher, V.I., Potylchak, O.V. (2011). *Ukraine 1941–1944: national tragedy hidden behind holy war*, monograph. (in Ukr.).

27. Zakharchenko, O.O. (2005). 'Occupational "New Agrarian Order" in the South of Ukraine', *Intellectuals and Authority*, № 5, pp. 165–175. (in Ukr.).

28. Shytyuk, M.M., Pohorelov, A.A. (2009). *South of Ukraine: June 1941 – November 1942*, I. Hudym, Mykolayiv. (in Ukr.).

29. Nahaiko, T.Yu. (2005). 'Economic policy of Nazi Germany and its influence on financial conditions of Ukrainian villagers', *National opposition movement in eastern and central Europe in late 1930s – mid 1950s, Proceedings*.

Nahaiko, T.Yu. (2009). *Everyday life of villagers in 1941-1945 (based on Ukraine's Central regions materials)*, PhD abstract.

30. Stetskevych, V.V. (2010). 'Population of Dnieper Ukraine during the occupation: some aspects of existence and survival', *Pages of the War History of Ukraine*, № 13, pp. 126–136; Stetskevych, V.V. (2013). 'Approaching united Ukrainian historiography: evidence, steps to mutual enrichment and cooperation', *Sustainability of Industry and Society, Proceedings*, pp. 204–207. (in Ukr.).

31. Turchenko, F.H., Moroko, V.M., Shteinle, O.F. (2013). *Zaporizhian recon to the Great War. 1939–1945*, Prosvita, Zaporizhia. (in Ukr.).

32. Koval, M.V. (1998). 'Ostarbeiters of Ukraine – Hitler's slaves, Stalin's exiles', *Politics and Time*, № 10, pp. 68–75. (in Ukr.).

33. Lysenko, O.Ye. (2006). 'Problem of Ostarbeiters as a subject of social history', *It Was Captivity. Memoirs and Letters of Ostarbeiters*, pp. 7–13.

34. Lehasova, L., Shevchenko, M. (2006). *Collection of documents of the National Museum of History of the Great Patriotic War 1941–1945 memorial complex on investigating problems of Ukrainian ostarbeiters history*, *It Was Captivity. Memoirs and Letters of Ostarbeiters*. (in Ukr.).

35. Kovalskiy, M., Chentsov, V. (1995). 'Bitter taste of foreign land: documents on Dnipropetrovsk region residents transported by Hitler people to force labour to Germany', *The Archives of VUChK-GPU-NKVD-KGB*, № 1/2, pp. 60–68. (in Ukr.).

36. Tkachenko, V.H. (1999). 'Ostarbeiters' state in Germany (based on the materials of the State archive of Zaporizhia region)', *Legacy: to the 75th anniversary of the State archive of Dnipropetrovsk region*, pp. 176–188. (in Ukr.).

37. Holysh, H.M. (2011). 'Force transportation of young Ukrainians to Germany as a component of the Nazi policy of antiukrainian ethnocide', *Journal of Cherkasy University. Historical Sciences*, vol. 2, № 202, pp. 50–55. (in Ukr.).

38. Pastushenko, T.V. (2006). 'Ostarbeiters' memoirs – other view of the war', *It Was Captivity. Memoirs and Letters of Ostarbeiters*, pp. 63–81; Pastushenko, T.V. (2007). 'Letters as a source for Ukrainian ostarbeiters of the World War II problem consideration', *Pages of the War History of Ukraine*, № 11, pp. 70–77; Pastushenko, T.V. (2008). 'Everyday life in Ukraine occupied by the Nazi, memoirs of former ostarbeiters', *Pages of the War History of Ukraine*, № 11; Pastushenko, T.V. (2007). 'Nazi ideology and legal status of ostarbeiters within the system of forced labour of Nazi Germany', *the World War II and Destiny of Ukraine's Folks*, pp. 35–45; Pastushenko, T.V. (2005). 'Everyday life of Ukrainian ostarbeiters: survival (based on former workers' memoirs)', *Ukrainian Historical Journal*, №

6, p. 176; Pastushenko, T.V. (2006). 'Use of Ukrainian workers' labour in the Third Reich', *State Archive of Ukraine*, pp. 854–859; Pastushenko, T.V. 2007, *Ostarbeiters from Ukraine: recruiting, forced labour, repatriation*, PhD abstract, Institute of Ukrainian history; Pastushenko, T.V. (2009). *Ostarbeiters from Kyiv region: recruiting, forced labour, repatriation*, monograph. (in Ukr.).

39. Hrinchenko, H.H. (2011). *Ukrainian Ostarbeiters within the system of forced labour of the Third Reich: problems of historical memory*, Doctoral thesis abstract, Institute of Ukrainian history. (in Ukr.).

N. Handrabura

NAZI OCCUPATION REGIME 1941 – 1944 IN THE TERRITORY OF DNEIPER UKRAINE IN MODERN NATIONAL HISTORIOGRAPHY

The article analyzes research works of modern national historians devoted to the occupation regime in the territory of Dnieper Ukraine. It is said that in the 1990s national scientists reached a new level in presenting different aspects connected with the occupation of Ukrainian territory by Nazi Germany and its allies.

Special attention is paid to the works that investigate character and technology of functioning of German occupation administration and local occupation authorities in Ukraine during the World War II.

The status of local authorities is characterized; associated problems are considered in modern scientific historical works as well as the discussions regarding terminology of the issue.

The analysis of the works of modern national researchers shows that they managed to reveal the problem of attitude of the local population towards the occupants and the factors that led to the collaborationism of the civilians with the occupation authorities, that is, the existence of such phenomena as voluntary and forced collaborationism. They, working in this context, tried to find out the mood of the villagers at various stages of the German occupation, investigate the reasons, content and consequences of the cooperation between the population of «Ukraine» Reich Commission (which also included the «Dnipropetrovsk» general district) and the occupants. Psychological state of the entire local population during the initial period of the war including villagers is characterized, content and consequences of evacuation of the population, the so-called «golden fund», to the rear regions and its subsequent influence on the stratification of the population's opinion are analyzed.

Priorities, external factors and circumstances which created the situation of choice for a person as an individual strategy of survival are analyzed.

Attention is drawn to the fact that today national historiography is supplemented by a number of diverse scientific studies that allow recreating the events associated with the position of Ukrainian villagers in the occupation time at a deeper scientific level. Scientists provide general description of villagers' survival in «Ukraine» Reich Commission under «the new order», study exploitation of labour force of Ukrainian village by the occupants, reveal the content and consequences of the «agrarian reform», analyze the economic and social situation of the local population, highlight the main principles and measures of the occupants regarding the use of agricultural products, finance, etc.

It is found out that the important achievement of modern national historiography is the works devoted to the peculiarities disclosure of the Ukrainian population transportation to the Reich, and to the reveal of political and legal status, and the use of labour force from the East in German economy. The researchers, based on archival documents, oral histories and epistolary heritage, managed to show the living and labour conditions of workers from different regions of Ukraine in Germany, revealed the psycho-physical state of Ostarbeiters,

etc. Modern national researchers master and comprehend the status of Ukrainian «Ostarbeiter» on a new level. The broad interest in this problem in Ukrainian historical science is supported, first of all, by methodological pluralism, which «presented» to scientists the freedom of thought, scientific activity and opened the opportunity to use new approaches and methods in their work. These radical changes help scientists assess the Nazi's discriminatory policy in the areas of labour and social legislation regarding forced labour transported from Ukraine to Germany.

In general, a special place in modern national science is occupied by scientific works which began to appear in the early 1990s. These works were the first attempt of a comprehensive and panoramic study of the rural population during the years of the Nazi occupation of the Ukrainian territory. The author argues that revision and deeper study of the problems associated with definition of the place, role and status of local villagers in occupied Ukraine (1941–1944) is being developed by national historians for more than twenty-five years. These works highlight functioning of the Nazi administrative system in the occupied territory of Ukraine and the organizational and legal background of the German occupation and local administration. They study the attitudes of the population at different stages of the occupation period, classify different manifestations of collaborationism, analyze the economic and social situation of the local population under the «new order», principles, forms and methods of involving various categories of villagers in the «labour duty», etc.

Key words: historiography, Nazi occupation regime, «Ukraine» Reich Commission, collaborationism, ostarbeiters.

*Одержано редакцією 10.04.2018
Прийнято до публікації 02.06.2018*

**УДК 94 (477) «1941/1945» - 0.58.244
DOI: 10.31651/2076-5908-2018-2-78-91**

О. Г. Перехрест

доктор історичних наук, професор
кафедри всесвітньої історії
та міжнародних відносин
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
e- mail: cherkassy_2013@ukr.net

ПОДАТКОВА ТА ЗАГОТІВЕЛЬНА ПОЛІТИКА НАЦИСТСЬКИХ ОКУПАНТІВ НА ТЕРИТОРІЇ ДИСТРИКТУ «ГАЛИЧИНА».

У статті в контексті політики нацистів в аграрній сфері проаналізовано особливості податкової та заготівельної політики нацистських окупантів на території дистрикту «Галичина», визначено її згубні наслідки для сільського населення Галичини.

Ключові слова: податкова та заготівельна політика, організація та система контролю заготівлі сільськогосподарської продукції, контингенти рослинницької та тваринницької продукції, заготівельні ціни.